

hil dicit verbo creaturae, quidquid dicit, Verbo suo dicit. » Alio modo idem declarari potest. Sicut divina volitio, quae ex sese determinata est ad amandum bonum absolutum quod est divina essentia, absque sui mutatione protendi potest ad amanda in ipso et propter ipsum bonum absolutum bona participata; ita divina intellectio ex sese determinata ad intelligendum absolutum verum, protenditur absque augmentatione suae perfectionis ad omne verum cognoscendum in ipso vero absoluto. « Non aliter ea scivit creata quam creanda; non enim eius sapientiae aliquid accessit ex eis, sed illis existentibus sicut oportebat et quando oportebat, illa permansit, ut erat. Ita scriptum est in libro Ecclesiastici: antequam crearentur, omnia nota sunt illi, sic et postquam consummata sunt. Sic, inquit, non aliter, et antequam crearentur et postquam consummata sunt, sic ei nota sunt » s. Aug. Trin. XV. c. 13. cf. Genes. ad litt. V. c. 18; Civ. Dei X. c. 12. Vide PP. doctrinam superius in thesi XXXVII. cf. quae diximus p. 316. sqq.

Est ergo clarissimum, obiectum formale et princeps intellectio divinae, quo haec suam habet propriam perfectionem, quo determinatur, per quod et in quo cognoscit omne verum, esse ipsam Dei essentiam; verum autem quodvis a Deo distinctum esse unius et eiusdem actus Dei, quo se ipsum intelligit, obiectum secundarium et materiale, quod actu non dat perfectionem ei propriam, quod cognoscitur in alio et per aliud, per obiectum videlicet princeps et formale.

Corollarium. Ex declarato modo cognitionis divinae intelligitur, qua ratione fides et theologia et contemplatio mystica multo vero magis visio beatifica imitetur ipsam scientiam divinam, dum creata omnia omnisque veritas in Deo suprema veritate tamquam in sua causa suoque principio et fine considerantur. Pariter intelligitur, quomodo intellectio divina tum prae obiecto suo principe, tum prae obiecto secundario sit sola theologia adaequata in sublimissima nominis significatione. Cf. supra p. 6. 7.

THESES XXXIX.

Deus cognoscit omnia vera non solum in essentia divina sed etiam in se ipsis.

« Quamvis Deus obiecta secundaria scientiae suae non cognoscat in ipsis tamquam in causa determinante et perficiente scientiam, cognoscit tamen ea non solum, ut sunt eminenter in divina essentia; sed etiam ut formaliter in se ipsis sunt vel esse possunt. »

Hoc dictum, *Deus cognoscit res in se ipsis*, ambiguae est significationis. Si enim particula *in se ipsis* coniungatur cum verbo *cognoscit*, ita ut intelligatur, cognitionis perfectionem pendere ab obiectis tamquam a causa determinante, atque ita res ab essentia Dei diversae dicantur obiectum *formale cognitionis*; constat ex thesi antecedente, hoc sensu res a Deo cognosci non in se ipsis sed in essentia Dei. « Dupliciter aliquid cognoscitur, uno modo in se ipso, alio modo in altero. In se ipso quidem cognoscitur aliquid, quando cognoscitur per speciem propriam adaequatam ipsi cognoscibili, sicut oculus videt hominem per speciem hominis; in alio autem videtur id, quod videtur per speciem continentis, sicut cum pars videtur in toto per speciem totius... Sic igitur dicendum est, quod Deus se ipsum videt in se ipso, quia se ipsum videt per essentiam suam, alia autem a se non in ipsis, sed in se ipso, in quantum essentia sua continet similitudinem aliorum ab ipso » S. Th. 1. q. 14. a. 5. At vero si particula *in se ipsis* connectatur cum substantivo, ita ut *res in se ipsis*, non autem solum rerum exemplar et archetypus in essentia divina, intelligantur esse obiectum quamvis materiale tantum et cognitum per cognitionem adaequatam essentiae divinae; hoc sensu a Deo cognoscuntur res singulae in se ipsis. Nam « si aliquis cognoscens cognoscat cognitum secundum esse quod habet in cognoscente, nihilominus cognoscit ipsum secundum esse, quod habet extra cognoscentem; sicut intellectus cognoscit lapidem secundum esse intelligibile, quod habet in intellectu, in quantum (reflexe) cognoscit se intelligere, sed nihilominus cognoscit esse lapidis in propria natura... Sic igitur dicen-

dum est, quod Deus non solum cognoscit res esse in se ipso, sed per id quod in se ipso continet res, cognoscit *eas in propria natura*, et tanto perfectius quanto perfectius est unumquodque in ipso » S. Th. 1. q. 14. a. 6. ad 1; q. 20. a. 2. ad 2; q. 57. a. 3; de Verit. q. 2. a. 4. ad 6.

1° Sane si Deus cognosceret *esse* rerum, solum secundum quod eminenter sunt in Deo, non cognosceret ipsum *esse* creatum vel possibile sed solam suam essentiam. Illud enim *Esse* eminens in Deo non est *esse* creatum vel possibile, sed est ipsa divina essentia, in qua tamquam in obiecto formali cognoscit omnia, quam vero non solam cognoscit: « nec haberet ea, quae nondum facta erant, nisi quemadmodum est ipse non factus » Aug. Genes. ad litt. V. c. 16. Hinc multis in locis repetit Augustinus, quando dicuntur res omnes *esse in Deo*, hoc intelligendum esse de exemplari ac viventibus ideis, et de vivente scientia, qua non rerum naturas in se habet existentes ab aeterno, sed habet tamen ipsas res in sua notitia. « Si noverat ea, priusquam faceret ea; profecto priusquam fierent, apud illum erant eodem modo nota, quo sempiterne atque incommutabiliter vivunt et vita sunt, facta autem eodem modo, quo unaquaeque creatura in genere suo est » Aug. Genes. ad litt. V. c. 15. « Antequam fierent, et erant et non erant, erant in Dei scientia, non erant in sua natura » ib. c. 18.

2° Imo nisi Deus ipsum *esse* rerum, ut in se ipsis sunt vel esse possunt, perfecte cognosceret, neque suam essentiam comprehendere censeri posset tamquam causam et exemplar omnium. Perfecta enim causae comprehensio includit cognitionem effectuum sive possibilium sive actu existentium, ut sunt in se ipsis. Eo igitur quod Deus comprehendit suam essentiam secundum rationem absoluti *Esse*, infiniti exemplaris, et infinitae representationis omnis *esse* et omnis veri participati (th. XXXVII.), hoc ipsum participatum *esse* comprehendit, ut in se est vel esse potest.

3° Posset videri alicui, eo ipso quod res, ut in se sunt, constituuntur obiectum scientiae divinae, hanc aliquatenus a rebus cognitis pendere. Responsio ad hanc sive difficultatem sive quaestionem non potest esse ardua, dummodo

mente teneantur, quae diximus de divina simplicitate. Nimirum scientia Dei non est accidentis et modificatio substantiae, sed est ipsa substantia divina. Substantialis haec intellectio est ex se ipsa infinite perfecta, et propterea ex sua essentia est intellectio omnis veri; unde in se non accipit perfectionem sicut intellectus noster per assimilationem ad obiectum cognitum, sed ipsa essentia divina et divina idea est exemplar, cui assimilatur et a quo perfectionem suam habet omne verum. Hinc etiam est, quod divina substantialis intellectio in se nullo modo mutatur, si verum contingens ei subiectum aliter atque aliter se habet. « Scientia Dei universalissima est, quia una similitudine, quae est sua essentia, omnia cognoscit » S. Th. 2. dist. 3. q. 3. a. 2. Dum nominatur divina cognitio e. g. mundi existentis, vel cognitio actus humani e. g. negationis Petri, duo dicuntur, scientia nempe Dei in se et connotatio termini non necessarii. Hoc autem ipso quod terminus est aliquid non necessarium, connotatio huius potius termini quam alterius (puta mundi existentis potius quam solum possibilis, negationis potius quam confessionis Petri) non est absolute necessaria, sed solum ex hypothesi, quod verum contingens hoc potius quam alio modo se habeat. Quod ergo a termino pendet, ut scientia Dei referatur potius ad ipsum quam ad eius oppositum, non oritur ex imperfectione sed ex perfectione scientiae, quia ei in se absolute eodem semper modo perfectae omne verum subest, sicut reapse se habet. « Scientia visionis super divinam scientiam nihil addit intra genus notitiae, sed solum existentiam creaturarum, quae videri dicuntur » S. Th. de Veritat. q. 3. a. 3. ad 8. Ad quaestionem ergo propositam respondetur distinguendo: scientia Dei in se et in sua perfectione pendet a termino a se distincto, *nego*; connotatio termini, sive ut hic potius quam aliis terminis scientiae subsit, pendet a termino et a modo, quo is se habet, *subdistinguo*; pendet id a termino ob imperfectionem scientiae, *neg*; ob perfectionem scientiae, quae necessario intelligit omne verum sicut est, *concedo*.

Crollarium 1. Ex eo, quod Deus ab aeterno cognoscit

omnia, ut pro quavis temporis differentia in se ipsis sunt vel esse possunt, non dicitur possibilibus vel nondum existentibus competere aliquod esse diminutum, de quo aliqui locuti sunt; sed asseritur intelligi a Deo totam rationem entis, prout in se foret, si produceretur; vel prout actu tum est, cum existit. Cognoscit itaque Deus ab aeterno esse actuale, quod creaturae habere possunt vel aliquando actu habent, non tamen cognoscit, eas illud esse actu habere ab aeterno; imo cognoscit nullum ens a se distinctum esse actu ab aeterno. Supra th. XXXII.

Corollarium 2. Colligitur ex dictis, quomodo scientia Dei sit, et quomodo non sit intuitiva; unde porro constat, nullius valoris esse argumentum, quo Didacus Alvarez (de Auxiliis I. II. c. 8.) cum aliis probare instituit omnium rerum secundum esse suum reale existentiam in aeternitate ab aeterno; quod scilicet secus Deus non posset videre res ab aeterno cognitione intuitiva. Ad intuitivam cognitionem ex parte modi cognoscendi requiritur: a) ut sit cognitio immediata non autem deducta; b) ut sit apprehensio obiecti ut in se est, non autem per analogiam alterius; inde c) per accidens solum requiritur, ut obiectum cognitionis sit formale, h. e. quod ipsum per se determinet cognitionem, eique perfectionem det specificam. Per accidens, inquam, hoc requiritur ad cognitionem intuitivam nostram, quia non nisi obiectum formale nos cognoscere possumus in se ipso, ut in se est; si vero visio divinae essentiae tamquam obiecti formalis in hoc et per hoc obiectum comprehendit res alias ut sunt in se ipsis, haec erit intuitio rerum eo perfectior. Hae conditiones theologis paulo recentioribus, quibus praeavit Marsilius ab Inghen (in I. d. 38. a. 1. concl. 7.), non immerito satis esse solent, ut cognitio dicatur intuitiva. Hoc ergo sensu omnis Dei cognitio est intuitio. Veteres vero plerique postulabant d) ex parte obiecti realem eius existentiam pro aliqua temporis differentia, quo sensu Suarez (de Attributis div. I. III. c. 4. n. 2.) scientiam existentium intuitivam, scientiam vero possibilium etiam in Deo (nescio an satis commode) appellat abstractivam, « quia abstrahit ab actuali existentia obiecti sui. »

CAPUT II.

DE SCIENTIA DIVINA SECUNDUM DIVERSA SUA OBIECTA.

THEISIS XL.

Scientia Dei in se una multipliciter distingui potest secundum diversa sua obiecta.

« Quamvis scientia Dei in se unus sit simplicissimus actus substantialis; ex diversa tamen ratione obiectorum, quae eidem subsunt, causa repetitur, eur iuxta solemnes partitiones merito distinguuntur: scientia visionis et simplicis intelligentiae, ac media inter utramque; scientia necessaria absolute et necessaria solum ex hypothesi; scientia sistens in cognoscendo et scientia pertinens ad efficiendum (speculativa et practica); scientia approbationis et improbationis, quae postrema in Scripturis etiam ignoratio appellatur. »

Scientia Dei in se est ipsa divina essentia sub ratione infiniti actus intellectualis, non ergo ea in se potest esse multiplex, sed est unus aeternus actus intellectioque una simplicissima (th. XXVII.). Insuper divina intellectio per ipsam essentiam divinam ut per suum obiectum formale in tota sua perfectione constituitur, obiecta autem alia omnia per ipsam cognitam essentiam uno et eodem simplicissimo actu cognoscuntur, nec ullam in substantiali illa intellectione inducunt perfectionem vel mutationem. Est eadem intellectio, qua Deus comprehendit se ipsum suamque essentiam, simul intellectio omnium sine ulla in intellectione ipsa multiplicatione aut actuum distinctione (th. XXXVIII.).

Quamvis vero intellectio divina in se ita simplex sit citra omnem actuum vel formarum multiplicationem, obiecta tamen horumque ad ipsam habitudines non unius sed diversae sunt rationis. Quare si scientiam consideramus secundum terminos, quos connotat et qui ei subsunt, non solum est fundamentum sed etiam necessitas in una eademque scientia nostris inadaequatis conceptibus plures rationes diversas distinguendi.

1º Obiecta scientiae divinae distribui possunt ita, ut scientia comprehendat vel actuales existentias, vel rerum